

Naročnina mesečno
25 Din, za inozemstvo
40 Din — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba
2050, — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENECE

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljubljana št. 10.630 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Anglija v finančni stiski

Angleško kraljestvo, o katerem se vedno lahko rečemo, da sonce v njem nikdar ne zaide, se trese v svojih temeljih. Iz vroče Indije prihajajo zagneta poročila o snovanju neodvisnih vlad in Gandi se sumljivo obotavlja skleniti sporazum, sluteč instinktivno še hujše čase za britski imperij, g. R. Gibson, predsednik Avstralske zvezne banke, je izdal proglas na narod, naj se v času težke finančne krize, ki jo preživlja ta angleški dominijon, odzove k podpisu konverzijskega posojila, v svobodni irski državi se iz starega nasprotstva med katoličani in protestanti, to je med Irce in Angleži, zopet krešejo iskre in Anglija se nahaja radi finančne in gospodarske krize v času »emergency«, to je hude stiske; širilo se je celo glasovi o grozečem finančnem bankrotu. Že dejstvo samo, da je moral finančni minister Snowden govorice o bankrotu zavrniti kot smešne, je dokaz, da je finančna stiska res huda. V nevarnosti je temeljni steber britskega imperija — funt šterling. Bogati na političnih izkustvih so angleški državniki znali prilagoditi svojo politiko v dominijonih in kolonijah novim razmeram, ki jih ustvarja evolucija podrejenih narodov, prav žentelmsko so se odrekli svetovni premoči v mornarici, temu glavnemu oročju angleške nadvlade v svetu, danes pa stoje pred težko nalogo, da rešijo drugo neobhodno sredstvo osvajačih moderne politike, ki so se ga tudi Angleži vselej pridno posluževali, to je svoj denar, funt šterling, ki je doslej veljal za najbolj zanesljivo valuto na svetu.

Naravno je, da je svetovna gospodarska kriza, ki se po vojni čedalje bolj zaostruje, zajela predvsem angleško kraljestvo, ki črpa življenjske sokove po svojih dominijonih in kolonijah iz vsega sveta. Poleg tega Anglija ne pozna samo zadnje svetovne vojne, ki jo navadno navajamo v drugih državah kot poglavitni vzrok sedanje gospodarske stiske, temveč za njeno trgovino in gospodarstvo so neprestane revolucije na Kitajskem in vsaj v Indiji vprav usodne. V moderni ekonomiji so gospodarstva vseh narodov med seboj tesno vezana in polom gospodarstva enega naroda ne more ostati brez kvarnih posledic za gospodarstvo drugega, toda nobena država ni tako interesirana na svetovni politični in gospodarski konsolidaciji, kakor prav Anglija, in to radi pravkar omenjenega političnega in gospodarskega sestava. Angleška zunanja politika je res iskreno miroljubno usmerjena, ker jo narekujejo v resnici angleški interesi. Rešitev celotne gospodarske krize na Angleškem je torej odvisna predvsem od razvoja svetovne gospodarske krize in vsi poizkusi zadnjih angleških vlad, naj so to bile liberalna, konservativna ali delavska, da bi z reorganizacijo angleškega gospodarstva in s pomočjo raznih carinskih sistemov temeljito izboljšali gospodarsko stisko, so to potrdili.

V tem trenutku je v Angliji na dnevnem redu predvsem finančna kriza, recimo kriza državnih financ. Kot vzrok nedavnega padca funta šterlinga se navaja ogromni državni primanjkljaj, ki bo po mnenju odbora za varčevanje znašal ob zaključku finančnega leta 120 milijonov funtov. Da je ta ugotovitev tako porazno vplivala na stanje funta šterlinga, je umevno, ker se nahaja na Angleškem v obtoku poleg papirnatih bankovcev, ki jih krije Angleška banka zadostno s svojo zlato rezervno, ogromna vsota denarja, to je 275 milijonov funtov, za katere jamči država. Neurejene razmere v državnem gospodarstvu morajo neugodno vplivati na položaj funta.

Toda k izbruhu finančne krize na Angleškem je v veliki meri pripomogel tudi gospodarski polom v Nemčiji. V teku zadnjih petih let si je Nemčija izposodila v inozemstvu okoli 16 milijard mark. Ta denar so ji povečini dali Američani in Angleži. Medtem ko so Američani pošiljali v Nemčijo svoj lasten denar, so Angleži posojevali Nemcem povečini denar, ki so ga tuji kapitalisti, predvsem francoski, nalagali v angleških bankah. Ko se je pojavila kriza v Nemčiji, so francoski kapitalisti pričeli trkati na vrata angleških bank in zahtevali svoj denar nazaj. Angleške banke so začele v hudo stisko, ker niso imele radi velikih naložb v Nemčiji na razpolago likvidnega denarja. Poseči je morala vmes Angleška državna banka, ki je odprla svoje zlate zaloge, in nastopil je nov odtok zlata v Francijo, ki je neugodno vplival na položaj funta šterlinga. Angleži so Francozom očitali, da je bila akcija proti funtu organizirana v Parizu. Dokazati tega pač ni lahko. Dejstvo je, da je akcija guvernerja Angleške banke g. Montagua Normana v Ameriki za definitivno ertanje vojne odškodnine Hooverjevemu načrtu za enoletni moratorij repatriacij, zelo razkačila Francoze in nihče jim ne more štet v zlor, ako ne dovolijo, da bi Angleži z njihovim denarjem uganjali v Nemčiji protifrancosko politiko, in ako so svoje vloge v Angliji dvignili. Francoski bankirji so Angležem pač hoteli pokazati svojo moč. Že na londonski konferenci je Snowden prigovarjal Lavalu, naj bi Francija prevzela del angleških kreditov Nemčiji in Anglijo razbremeni, in sicer na ta način, da bi stavila na razpolago Angležem likviden denar. Laval je to navčno ponudbo odbil. Boj med funtom in frankom je tu postal oster. Angleži so morali z bridkim srcem ugotoviti, da je boj za premoč proti denarno boljše podpremu nasprotniku s šepavim funtom nemogoč. Francoska in ameriška emisijska banka sta morali posoditi Angleški banki 50 milijonov funtov, da ta vzdrži funt. V tem je vsa tragika sedanje krize angleškega funta.

Sicer je imel Snowden prav, ko je dejal, da je smešno govoriti o državnem bankrotu. Preveč politične in gospodarske tradicije imajo Angleži za seboj, da bi si iz te zagate ne znali pomagati. Imajo pa tudi še dosti prihrankov v rezervi iz

Budimpešta, 19. avg. AA. Madžarska brzojavna agencija poroča: Na večerajšnji seji je ministrski svet razpravljal o splošnem položaju in sklenil, naj vlada zaradi izrednih razmer poda ostavko. Zato je danes predsednik ministrskega sveta grof Bethlen ob 10 dopoldne odšel v avdienco k regentu Horthyju in mu izročil ostavko svojega kabineta. Regent Horthy je ostavko sprejel. Obenem je na predlog grofa Bethlena še dopoldne sprejel v avdienci bivšega ministra financ Teleekyja, bivšega ministra za zunanje zadeve grofa Julija Karolyja, popoldne pa zastopnika vladnih strank Pavla Pestaya, predsednika krščansko-socialne gospodarske stranke ministra za socialno politiko dr. Ernsta. Po posvetu s temi politiki bo regent Horthy zavzel svoje stališče.

Budimpešta, 19. avg. Ž. Odkar je madžarska vlada izdala naredbo o izrednem finančnem kreditu, se je v političnih krogih vsak dan pričakovalo, da bo vlada grofa Bethlena odstopila. Vsi razlogi so govorili ne le za spremembo vlade, temveč za spremembo vsega režima. Bethlen je poslal najbolj sposobne in vpeljane finančnike in politike v Pariz, da bi zaključili posojilo za Madžarsko. Francija je za to posojilo postavila nekatere pogoje in je Madžarska šele, ko je na iste pristala, dobila posojilo.

Zadnja gesta Bethlena

Budimpešta, 19. avg. Ž. O razlogih vladne krize se ne govori ničesar. Dejstvo je le, da je vlada sklenila sneti podatke demisijske in je bila danes ta predložena. Vest o demisiji se je razširila kakor strela po vsem mestu. Vsi politični listi komentirajo, da je to odličen korak za stabilizacijo mad-

jarskih bank. Še pred demisijo vlade je Bethlen napravil ta korak. Poslal je v Zenevo noto, v kateri prosi Društvo narodov, da pošlje v Madžarsko finančne strokovnjake iz Anglije, Francije in Italije z nalogo, da proučijo, kje je investiran v Madžarski inozemski kapital. Videlo se bo, da so posojila dobro in koristno naložena in brez dvoma sigurna. S tem korakom je hotel vladi napraviti zadnjo uslugo pred svojim umikom. Svojim prijateljem je grof Bethlen izjavil, da je s stabiliziranjem finančnih razmer v državi povrnil Madžarski gospodarsko življenje in zdaj mirne duše lahko gre.

Nasproti vladnim komentarjem pa govorijo socialisti, da je morala vlada podati ostavko zaradi zunanje politike, da se pa s tem ne bo menjal režim. Novi ljudje ne bodo drugi, temveč izvrševalci iste politike, ki jo je deset let vodil režim grofa Bethlena. Zato socialisti napovedujejo odločno borbo proti režimu in grozijo z odkritji o tem, kako je prišlo do spremembe. Drugače pa prevladuje mišljenje, da ne more biti niti govora o koalicijski in še manj o koncentracijski vladi. Vprašanje je, če bodo novi ljudje pokazali sposobnost v svojih resorih.

Grofi Karolyi sestavlja novo vlado

Budimpešta, 19. avg. Ž. Kakor je vladna kriza hitro izbruhnila, tako hitro je bila tudi rešena. Ob pol 2 popoldne, to je tri in pol ure po jutranji demisiji vlade je predal upravnik Horthy mandat za sestavo vlade Karolyiju, ki ga je sprejel. Grof Karolyi se je takoj začel pogajati s politiki. Tako

je bila končana desetletnica Bethlenove vlade. Grof Bethlen je v teku desetih let svojega dela dajal pravec vsemu političnemu življenju Madžarske. Regent Horthy je naprosil danes zjutraj Bethlena, da sestavi kabinet. Nekateri trdijo, da je bila to le Horthyjeva elegantna gesta, ker se je naprej zavedel, da bo Bethlen njegov predlog odbil. Bethlen mu je odgovoril, da preveč čuti breme desetletnega napornega dela in da potrebuje odmor. Rekel je nadalje, da ne bi mogel voditi državnih poslov tako energično, kot je to vršil do sedaj, vsled česar je regentu priporočil, da poveri mandat profesorju Telekyju ali pa grofu Karolyiju. Horthy je najprej pozval Telekyja, ki pa je mandat odklonil in rekel, naj poveri mandat Karolyiju.

Nujna zahteva po demokraciji

Budimpešta, 19. avgusta. Ž. Grof Karolyi, ki je sprejel mandat za sestavo vlade, je takoj pričel pogajanja s predstavniki raznih strank. Vlada prepričanje, da bo Karolyi sestavil vlado iz dosedanjih vladnih strank. Obstoji tudi možnost, da bo sestavil tudi koncentracijsko vlado. V vsakem slučaju bo naloga nove vlade, da izda potrebne zakone za finančno konsolidacijo, nakar bo prišlo do čisto demokratskega režima. Vlada bo izdala nov volivni zakon s tajno in proporcionalno pravico glasu, nakar bo razpisala volitve. Sestava nove vlade bo sestavljena po strokovnih sposobnostih. Bethlen ne bo šel v novo vlado. Iz njegove okolice se tansirajo vesti, da se bo umaknil iz političnega življenja in šel na odih.

Gospodarsko zблиžanje Francije in Madžarske

Pred novo politično orientacijo naše sosedice?

Budimpešta, 19. avg. tg. Na potu Madžarske v smeri že večkrat naglašane orientacije nasproti Franciji je bil storjen nov korak. Potem, ko so v zadnjem času tudi v parlamentu posebno socialni demokrati in madžarski legitimisti pozivljali vlado, naj poglobi odnose s Francijo in ko je tudi grof Bethlen naglašal, da se so odnosi med obema državama v zadnjem času izboljšali in da je upanje za še nadaljnje izboljšanje, se smatra sedaj kot znak izrednega pomena, da se je med Francijo, ki se je pri madžarskem posojilu v znesku 3.5 milijonov funtov udeležila s 40%, in Madžarsko začelo še

večje zблиževanje. Kakor se danes objavlja poluradno, so se že pred tremi dnevi začela med francoskimi in madžarskimi delegati politična pogajanja za gospodarsko pogodbo. Francoska vlada namerava namreč prispevati v okvirju nove pogodbe k temu, da se bodo francoski kmetijski produkti prevzemali v Franciji. Na čelu francoske delegacije je francoski poslanik v Budimpešti de Vienne, na čelu madžarske delegacije pa minister Alfred Nickl. Do sedaj so že končali razgovore o splošnem okvirju pogodbe. Sedaj pa gre še za tehnične podrobnosti.

Brüning zavrnil Hitlerjevo ponudbo

Berlin, 19. avg. »Völkischer Beobachter«, glasilo narodnih socialistov, je včeraj priobčilo senzacionalen članek, v katerem Hitler poziva dr. Brüninga, naj sprejme tudi narodne socialiste v vlado; moč narodnih socialistov je tako velika, da je vsaka vlada brez njih odslej v Nemčiji nemogoča. V članku je nadalje rečeno, da bi Brüning prav lahko stavil na razpolago nekaj ministrskih listnic hitlerjancem, ko je vendar že ubral kurs na desno. — Na ta članek odgovarja danes »Germania«, znano glasilo centra, in odločna zavrača Hitlerjevo ponudbo. Ni res, trdi list, da bi dr. Brüning kdaj

krenil na desno. Vlada se sicer zaveda, kako huda bo letošnja zima zaradi grozeče brezposelnosti in je tudi pripravila načrt za pobijanje tega zla. Dolžnost vseh strank je, da jo podprejo pri tem delu. Stranki narodnih socialistov bo s tem dana prilika, da pokažejo svoj čut odgovornosti in centrum ne potrebuje v tem pogledu nikakih nasvetov. Hitlerjanci naj se nikakor ne napihujejo, ko je vendar ljudsko glasovanje v Prusiji pokazalo, da njihova moč naglo pada. — S tem je Hitler prejel zaslužno lekcijo.

Človeštvo se vadi, kako se bo z združenimi močmi uničevalo

Bologna, 19. avg. Tu se začne 26. avgusta velike zrakoplovne vojaške vaje pod poveljstvom generala Balbo. Vršile se bodo v coni severno in južno Apenin, vključivši obal Tirenskega morja. Vajam bo prisostvoval tudi vojni minister, general Gazzera.

Zrakoplovi bodo razdeljeni v dve diviziji s štirimi brigadami, dvanajstim oddelki, petindvajsetimi skupinami in tridesetimi eskadrami, to je 600 aeroplanov vsega skupaj. K tem vajam so vpoklicani tudi rezervni vojniki in častniki aeronavti. Cona, kjer se bodo vršile vaje, je jako težka, ker se nahaja nad goratim terenom Apeninov, kjer je pristajanje izredno težko. Aeroplani bodo napadali utrjeno lukso Spezio, in sicer z eskadrami, ki bodo sledile druga drugi v številu najmanj 50 aparatov naenkrat.

zlatih časov in po teh namerava Snowden seči s primernim davkom. Odbor za varčevanje je vledi priporočil, naj zniža prispevek za brezposelne (40 milijonov funtov letno), drugi zopet govorijo, da bo vlada znižala plače učiteljem za 10 od sto; toda MacDonald je vse te nepopularne rešitve odklonil, ker bi sicer zapisal svojo stranko smrti, ko že danes grozi razkol. Verjetno je, da se bodo znižale plače ministrom in poslancem.

Položaj MacDonaldove vlade je silno težak. Toda za njegovo nasledstvo se opozicija ne poteguje. Čut odgovornosti pred narodom je pri angleških voditeljih tako razvit, da si ne upa voditelj opozicijske stranke izrabiti hude državne stiske v

to, da bi vrgele nasprotnika »iz principa«, kakor je to žalibog še v evropskih parlamentih navada. Konservativci in liberalci so MacDonaldu obljubili podporo pri vseh »pomembnih« ukrepih, ki so v stanu pripomoči Angliji iz sedanje finančne stiske. Tako je mogel neki liberalni list zapisati: »MacDonald v resnici predstavlja celoto angleškega naroda. Konservativci, liberalci in socialisti obdružujejo njegovo odločnost; on in Snowden lahko računata na podporo vsega ljudstva.« V tej svoji ljubezni do svojega imperija, ki so jo vselej pokazali s složnim nastopom, ko je bila država v stiski, so Angleži »avidanija in posenmanja vredni.

Trst, 19. avgusta. Semkaj je dospel vojni minister general Gazzera. Po konferenci s poveljniki kom tržaškega armadnega zbora in drugimi častniki se je podal minister na Kras, da pregleda čete, ki imajo tam »normalne« vojaške vaje. Minister je prisostvoval zboru vseh višjih častnikov tržaške divizije in se je potem podal v Ilirske Bistrice.

Francija in Rusija sta postali prijatelji?

London, 19. avg. Tukajšnji politični krogi trdijo, da se je včeraj med franco-sko vlado in delegati ruske sovjetske vlade podpisal v Parizu pakt o nenapadanju, ki obvezuje oba pogodbenika do najbolj stroge nevtiralnosti za slučaj, če bi ena izmed obeh držav bila napadena od tretje države ali skupine držav. S to pogodbo — ako je resnična — je končana napetost med Francijo in sovjeti, ki je vladala od leta 1918 dalje.

Reka - opirališče sovjetov

Sušak, 19. avgusta. Ž. Na Reki obstoje že skladišča za rusko pšenico, ki pa se zelo slabo prodaja, ker ji konkurira madžarska pšenica, katere cena je mnogo nižja. Izgleda, da se dela na tem, da Rusija odobri znižanje cen te pšenice, da bi lahko konkurirala vsej podonavski pšenici. V najkrajšem času bo odprto na Reki komisijsko skladišče za les, ki bo poslan iz Rusije. Predela so se že pričela. Te informacije prihajajo od ljudi, ki so dobro informirani. V gospodarskih krogih se z velikim zanimanjem pričakuje, če se bo ta konkurenca ruskega žita in lesa lahko izvedla.

Mednarodna banka za agrarna posojila

Rim, 19. avgusta. Ž. Danes se je končala konferenca predstavnikov 40 evropskih držav za osnivanje mednarodne banke za agrarna posojila. Konferenci je predsedoval de Micheli. Podpisani je zaključni protokol, po katerem se odobrava iniciativa za ustanovitev te banke in se poziva mednarodni zavod za agrikulturo, da skliče v mesecu novembru konferenco, na kateri bo definitivno konstituirana mednarodna banka za agrarna posojila. Jugoslavijo sta na tej konferenci zastopala glavni ravnatelj v kmetijskem ministrstvu dr. Stojković in ravnatelj Privilegirane agrarne banke v Belgradu dr. Schuster.

Otvoritev Sobranja

Sofija, 19. avgusta. Ž. Novo odprto sobranje se bo sestalo jutri na svojo prvo sejo. Kralj Boris se je vrnil z letnega odmora iz Varne. Parlamentarni klubi so se že konzultirali. Za predsednika sobranja bo najbrže izvoljen najbogatejši človek Bolgarije, demokrat Stepan Stepanov.

Jugoslovanski izum

Split, 19. avg. Ž. Ing. prof. Franković, doma iz Vrbovskega, ki stalno živi v Zagrebu, je spopolnil sistem ladij brez vijakov. Pri svojih poskusih je imel velik uspeh. Včeraj je odpotovala posebna strokovna komisija radi ponovnih poskusov. Franković je prispeval včeraj v Split. Po njegovi izjavi bo novi izum izval popoln preokret v ladjedelniški tehniki ter je prepričan, da bodo ladje z njegovim izumom dosegle srednjo brzino 30 do 35 milj na uro.

Dunajska vremenska napoved. Severne Alpe: Začasno jasno z južnimi vetrovi in toplo. Vzhodne Alpe: Začasno jasno, verjetno nevihte, toplo. Južne Alpe: Bolj oblačno, široko.

Framasonska ustava španske republike

Vse je svobodno - pod gotovimi pridržki ... — Popolna ločitev Cerkve od države s konfiskacijo premoženja

Madrid, 19. avgusta. Včeraj je komisija, ki je izdelala ustavo nove španske republike, svoj načrt predložila konstituenti, ki bo o njem začela razpravljati najbrže v petek. Glavne določbe ustavnega načrta so sledeče:

Španija je demokratska republika, v kateri »vsa oblast izhaja od ljudstva«. — Kastilščina je uradni jezik republike brez prefudica za one pokrajine, katerim bo država priznala avtonomijo. — Španska država je centralistična in bodo provinice ter občine direktno podvržene centralni oblasti, vendar pa lahko posamezne pokrajine, ki imajo posebno kulturno, zgodovinsko in gospodarsko obsežje, kot posebna politična in upravska skupina v mejah španske države sestavijo avtonomen statut, ki ga pa mora država potrditi. Državno pravo je nad avtonomijami. — Državne vere ni. Vsa veroizpovedanja se smatrajo kot društva, podvržena splošnim zakonom države. Država v nobenem slučaju ne bo podpirala niti na kakršen že koli način favorizirala cerkva in verskih združenj. Država bo razpustila vse redove in njihovo premoženje nacionalizirala. — Odpravljeno so vsi plemiški naslovi. — Jamči se svoboda vesti in pravica veroizpovedanja in bogoslužja vsaki religiji na španskem teritoriju, ako je v skladu z javno moralno. — Vsak sme izražati svobodno svoje misli in naziranja in jih razširjati na kakršen že koli način brez predhodne cenzure. Nobena tiskana stvar se ne more konfiscirati brez odredbe kompetentnega sodnika. — Vsak državljani katerega koli spola, ki je izpolnil 21. leto, ima volilno pravico. — Svoboda združevanja je neomejena. — Državni uradniki se smejo strokovno združevati brez škode za javno službo. — Delo je dolžnost in uživa posebno zaščito zakona. — Pouk je brezplačen, obvezen in laičen. — Ljudstvo izvršuje zakonodajno oblast po poslanski zbornici (kortesih), ki se izvoli po splošni, enaki, tajni in direktni volilni pravici. Pasivno pravico ima vsak državljani katerega koli spola, ki je preko rasil 23. leto. Volilne pravice pa nimajo vojaki in pomorščaki v aktivni službi. — Tudi predsednik republike se izvoli po splošni, enaki, tajni in direktni volilni pravici v obliki plebisicita. Predsednik mora imeti nad 40 let. Za predsednika ne smejo

biti izvoljeni tujci, čeprav bi imeli državljansko pravico, vojaki, duhovniki in člani bivših španskih vladarskih rodbin. Mandat predsednika traja šest let. Nihče ne more dvakrat zaporedoma biti izvoljen za predsednika. V slučaju odsotnosti, demisije ali smrti predsednika ga nadomešča vicepredsednik, ki se

izvoli na enak način kakor prezident skupno z njim. Prezident republike imenuje in odstavlja svobodno predsednika vlade in ministre, ki jih le-ta predlaga. Predsednik je obvezan, da odsluži bodisi predsednika vlade bodisi katerega koli izmed ministrov v slučaju, ako mu poslanska zbornica odreče zaupanje.

„Temps“ svari špansko republiko

Pariz, 19. avgusta. Španski katoličani so zelo presenečeni, ker se je prvi ustavni načrt, ki je določal za vse cerkve paritetni sistem, zamenjal s paragrafi, ki so popolnoma v framasonskem smislu. Enako je presenetljiva določba, da je pouk laičen, dočim se je prej predvideval vsaj verouk po želji staršev. Ustava je sploh redigirana po starodavnem receptu liberalne buržoazije, ki pravi: »Vse je svobodno, izvzemi, kadar vlada tega noče.« Tako določa ustava popolno svobodo združevanja, obenem pa odreja to svobodo cerkvenim redovom, in sicer celo tistim, ki se bavijo izključno s karitativnim delovanjem. Framasonske lože pa bodo mogle svobodno učiti svoje brezverske nauke. Smešno tudi izgleda, da je vlada, ki proglašala popolno svobodo udruženj, obenem v cel državi razpustila vse sindikalne organizacije. Dočim hoče država konfiscirati premoženje redov, ki zaradi prejšnjih konfiskacij, katere so se že izvršile pod starimi režimi, nimajo več veliko zemljišča, ampak večinoma le zgradbe, bolnišnice in sole, pa hoče vlada preskribi svojim bankirjem velik zaslužek pri petrolejskem, telefonskem in transatlantskem prevoznem monopolu, katere namerava v korist svojih prijateljev odpraviti.

Kakor smo že poročali, so škofje izdali pastirski list, v katerem energično obsojajo ta laični ustavni načrt. Ako bo ta načrt sprejet, se bo notranji položaj v Španiji še bolj kompliciral, nego je. Treba je pomisliti, da katalonsko vprašanje kljub temu, da je nastopilo pomirjenje med centralno vlado in Maciem, še nikakor ni rešeno in da Katalonci slej ko prej vztrajajo na vseh svojih za-

htevah. Revolucionarno razpoloženje sindikalističnega delavstva pa je slejkoprej tako veliko, da je vse vojaštvo v stalni pripravljenosti po vsej Španiji. Vlada je zvišala tudi število orožništva. Macia je izjavil, da se ne bo vrnil iz Madrida, preden ne bodo dosežene vse katalonske zahteve. Zelo prekeren je tudi gospodarski položaj. Finančni minister računa s tem, da bodo dohodki tega leta končali z minusom 50 milijonov peset. Zato bo kljub sklenjenim štednjam zelo težko vzdržati ravnotežje budžeta. Devalvacija javnih vrednosti je dosegla 25% narodnih dohodkov.

Značilno je, da svari špansko republiko pred sprejetjem proticerkvenih paragrafov ustave oficijozni organ francoskega zunanjega ministrstva »Temps«. »Temps« piše glede tega v uvodnem članku 17. avgusta, da bo »ločitev cerkve od države v svoji najostrejši obliki, ki predvideva nacionalizacijo cerkvenega premoženja, brez dvoma zanesla v republiko nov element nesoglasja. Ako je svoboda vesti osnoven princip za vsak liberalni in demokratični režim, potem nikakor ne sme služiti kot preteza za politiko preganjanja. V tako katoliški državi, kakor je Španija, se ne more verski problem rešiti drugače kakor v duhu resničnega svobodoljublja in tolerance. Če se bo hotel novi španski režim vzdržati, ne bo smel tako zelo zadeti čustev prebivalstva in pa mogoče tradicije, kakor je to nameravano v ustavnem načrtu. Ako je ustava liberalna glede na individualno in društveno svobodo v vsakem drugem pogledu, mora biti liberalna tudi, kar se tiče vere in cerkve.«

risti. Toda čim normalnejše so splošne razmere in čim popojnejši je uspeh zavarovanja, tem manj je simulantov in sleparjev. Tako zvana rentna peho, to je želja po kaldi, tudi čisto majhni renti, se pojavlja le tam, kjer ne more delavstvo z delom svojih rok zaslužiti niti toliko, da bi krilo najnujnejše potrebe. Kjer ni dobre zaščite delavstva, tam se pogosteje pojavljajo zlorabe.

Socialno zavarovanje je dvignilo zaničevanega in bednega proletariata na stopnjo polnovrednega človeka, dvignilo ga je tudi duhovno in estetsko. Kdor pa hoče te težke priporočene dobrine z lažjoreformatorskimi idejami okrniti, zasluži za svoje destruktivno delo najostrejšo grajo. R.

Seja belgr. industrijske zbornice

Belgrad, 19. avg. 1. Pod predsedstvom g. ravnatelja Bailonija se je vršila seja industrijske zbornice. Na seji se je po vršili razprava o aktualnih industrijskih problemih. Po daljši razpravi so sklenili, da se industrijska zbornica pridruži stališču obrtnikov, ki so proti temu, da v naši državi zgradi tavnico Bafa, ker bi s tem veliko število naših obrtnikov izgubilo delo. Ena od največjih težkoč, s katero se bori domača industrija je ta, da ne dobi zadosti dolgoročnih kreditov, kar ima za posledico, da poleg najboljših volje domača industrija ne more konkurirati z inozemskimi tvrdkami, ki uživajo mnogo bolj povoljne kredite. Sprejet je predlog, da se pošlje finančnemu in industrijskemu ministru prošnja, da bi Narodna banka kreditirala naša podjetja in da jim ne jemlje kreditne ravno sedaj, ko so istih najbolj potrebna. Nalo se je razpravljalo o dumpingu. Zbornica je dobila poročila, da se dumping v naši državi še vedno čuti, ker se uvažuje še vedno blago kljub prepovedi, ki je bila izdana. Blago se uvažuje na ta način, da se glase dokumenti na ime kakih druge države, tako da je kontrola popolnoma nemogoča. Radi tega se je sklenilo, da se zahteva povišanje carin na blago in s tem onemogoči dumping. Nadalje se je razpravljalo o trgovinskih pogodbah. O pogodbi z Avstrijo, ki v glavnem samo revidira prejšnjo pogodbo. S Češkoslovakiijo je bil sprejet le dopolnilni sporazum glede tarifnega dela. Bitveno obeležje obeh pogodb so ugodnosti, ki sta jih Avstrija in Češkoslovakiija dala jugoslovanskim agrarnim proizvajalci: žitu, sadju in živini. Z ozirom na predstojajočo revizijo trgovinskih pogodb z Nemčijo in Italijo je zbornica pripravila potreben material in ga poslala trgovinskemu ministru. Končno je bilo vzeto v vednost obvestilo o organizaciji prometnega ministrstva. Z novo uredbo bo regulirano vprašanje tarifnega odbora.

Tobačnim upokojemcem in upokojenkam!

Glasom odloka, katerega je prejela uprava tobačne tovarne od uprave monopolov dne 18. avgusta, je sedaj prevedba kronskih pokojnin v dinarske konvencionalno rešena. Razlike se bodo izplačale vsem upokojemcem in upokojenkam od leta 1927 dalje, torej za štiri leta nazaj. Izplačevanje teh razlik se prične v kratkem. Okrog 1. septembra bo prejelo prvih 50 upokojemcev in upokojenk izplačano razliko. Ostalim se bo izplačevalo postopoma, vendar pa bodo v kratkem času prišli vsi na vrsto. Za izplačilo razlik ni potrebno delati kakih posebnih prošelj, kakor to gotovi ljudje pripovedujejo upokojemcem in upokojenkam. Vsem upokojemcem in upokojenkam sporočamo, da se tudi ostalo vprašanje ureditve pokojnin približuje rešitvi in da bo po sedanjih izglelih pričakovati zadovoljive rešitve.

Dojga, muhepolna in vztrajna borba tobačnih upokojemcev ni ostala brez uspeha.

Za Društvo tobačnih upokojemcev in upokojenk: Uršula Kallauer.

Sklepi baselske konference

Šestmesečni moratorij - Inozemski upniki dobe zanesljiva jamstva nemške vlade

Basel, 19. avg. 19. Poročilo odbora strokovnjakov, ki je bil imenovan po priporočilu londonske konference, je bilo dani v prvih jutranjih urah podpisano skupno z določbami dogovora o moratoriju. Iz zelo obširnega poročila naj omenimo predvsem enega izmed najvažnejših odstavkov, ki se tiče dogovorov v moratoriju. Tu se navaja: »Na naše povabilo so se sestali zastopniki inozemskih bančnih skupin z zastopniki nemških bank v Baslu in so se po poldnevni razpravi zedinili na to, da se krediti podaljšajo, kar se priporoča številnim upniškim bankam in bankirjem. Ta načrt predvideva, da se krediti, dovoljeni nemškemu dolžniku, v sedanjih celotnih vsoti podaljšajo za šest mesecev, računano od dneva podpisa pogodbe. Neposredno med nemškimi dolžniki in inozemskimi upniki se bodo sklepale posamezne pogodbe po enotnem vzoru. Dasi vsebuje pogodba čisto določena jamstva, temelji vendarle v bistvu na medsebojnem zaupanju. Popolnoma upoštevajoč dejstvo, da je v lastnem interesu vseh, da se ohrani stabilnost nemške marke na poseben način, so se inozemski upniki z nemškimi dogovorili, da se ima takoj oprostiti samo en del tujih dobroimetij v marki (20 odstotkov), dočim se ima ostanek oprostiti čisto tekom trajanja pogodbe. Načrt predvideva dalje dve obliki dodatnih zavarovanj za udeležene upnike. Na eni strani se ima jamstvo dolžnikov bank spoštovati z neposredno obvezo zadnjih kreditov na borzi, na drugi strani pa se uvideva, da nemška zlatna diskontna banka v gotovih mejah prevzame nasproti inozemskim upnikom jamstvo in s tem s svojimi aktivnimi in krediti izdatno zboljša kvaliteto obvez. Predvideva se, da se bodo potem vladni naredb ali na drug način dala jamstva za to, da bodo inozemski upniki nemških bank uživali isto varstvo kakor upniki, ki bivajo v Nemčiji.

Da se odstrani teskoče, ki bi lahko nastale zaradi tolmačenja te pogodbe, se je mednarodna

reparacijska banka v Baslu na željo vseh udeležnih strank in z ozirom na svojo mednarodno nalogo izjavila za pripravljenost, sklicati odbor, ki naj bi imel pooblastilo za tožadno postopanje. Ta pogodba se ne tiče neposredno nekaterih drugih kratkoročnih nemških dolgov, posebno ne dolgov držel in občin, ki znašajo 355 milijonov mark. Tožadni sklepi, kakor tudi o prolongacijah takih obvez, se bodo obravnavali med posameznimi upniki in dolžniki.

Berlin, 19. avgusta. 19. Zaključek baselskih pogajanj se smatra v oficijoznih berlinskih krogih za toliko kot nezadovoljiv, ker se je dosegla samo provizorična rešitev. Po tem zaključku pa je mnogo možnosti. Glavni uspeh je vsekakor potreba, da se reparacijsko vprašanje uredi na novo, kar je tudi prišlo do izraza v poročilu. Najvažnejše vprašanje pa je v tem trenutku vprašanje kredita. Pri tožadnih razpravi sta se pokazali dve možnosti za nemško samopomoč: 1. da se prodajo nemška aktiva v inozemstvu, 2. da se nemška zunanja trgovina forsira, obenem pa zavira uvoz. Prvo točko je baselska komisija sama odklonila, ker so inozemske kapitalije neobhodno potrebne za redni razvoj nemške zunanje trgovine. Potenciranje nemške zunanje trgovine pa vsebuje tudi za druge države veliko nevarnost, ker bi druge države lahko ob pojčenem nemškem eksportu zaradi nižjih cen trpele resne zube. Ostane torej samo pot mednarodnega sodelovanja.

Če niso hoteli dovoliti dolgoročnih kreditov, se je zgodilo to predvsem iz dveh razlogov: 1. zaradi političnih napetosti, ki obstojajo tudi še danes med upniškimi državami in Nemčijo, in 2. javna in pravnopravna bremena Nemčije, ki so previsoka, da bi mogla Nemčija na zunanji veljati za vredno kredita.

Socialno zavarovanje se je rodilo tedaj, ko je bilo delavstvo v največji stiski in je oznanjal svoje nauke individualizem. Individualizem je namreč zahteval neomejeno svobodo za gospodarstvo, pa tudi za človeka, za delavca in za delodajalca. Kaj pomeni ta svoboda, se je kaj kmalu pokazalo. V brezobzirni konkurenci so navidežno svobodni subjekti — delavci postali objekti skrajnega izrabljanja. Individualizem je prinesel delavcu svobodo v tem smislu, da se sme delavec svobodno prodati delodajalcu, delodajalec pa sme svobodno izrabljati delavca in upropaščati cele generacije. Mase delavstva, ki so se pojavljale v novo nastopajoči industriji, so zagazile v nepopisno bedo.

Ni bolj razumljivega ni, kot to, da se je tedaj pri delavstvu vzbudil čut skupnosti in solidarnosti, ker je bila pač vsem skupna beda, trpljenje in skrajno izrabljanje. Ta občestveni čut je dobil svoj vidni izraz v socialnem zavarovanju. Socialno zavarovanje je bila ena izmed velikih pridobitev gigantkega boja med pristaši individualizma in delavstvom.

Socialno zavarovanje temelji na naravnem pravu delavca: biti in ostati človek ter živeti človeka dostojno življenje. Socialno zavarovanje je organizirana samopomoč na podlagi vzajemnosti. Država je v pravičnem razumevanju svojih dolžnosti do delavstva uveljavila obvezno zavarovanje,

tako da je vsakdo, kdor dela, zavarovan in dolžan plačati gotove prispevke. V teh prispevkih je skrita delavčeva kupna moč za slučaj, ko si z delom svojih rok ne bo mogel ali ne bo mogel dovolj zaslužiti; v teh prispevkih je skrita preskrba družine, ako izgubi svojega rednika. Ko nastopi zavarovalni slučaj, se ti prihranki avtomatično sproste in lečijo rane, ki jih je zadala bolezen, nezgoda, smrt, onemoglost itd. Kajti, kakor vlada sploh v življenju neka zaporednost pojavov, tako opazuje mo tudi pri delu, oziroma pri delavcu z gotovo pravilnostjo ponavljajočo se bolezen in nezgodo. Prej je delavec s strahom pričakoval črne dneve bolezni, onemoglosti, starosti in nezgode. Od usi si je prilgoval, da si nabere sredstev za take slučaje. Večinoma je pa bil navezan na miloščino. — Ali ni torej socialno zavarovanje pravi blagoslov za delavstvo, ne glede na to, kako blagodejno vpliva na narodno gospodarstvo in sploh na kulturo naroda?

Tudi v socialnem zavarovanju se pojavljajo zlorabe. Takih pojavov pa ne opazujemo samo v socialnem zavarovanju, ampak v vseh sličnih ustanovah, da skušajo namreč živeti posamezniki na račun skupnosti: da se skušajo čimbolj izogniti obveznostim (isto opazujemo tudi pri državnih davčnihah), nasprotno pa hočejo imeti čim več ko-

Sanghaj, 19. avg. Ker je reka Jangcekiang narasla za 52 centimetrov, tako da je preplavila električno centralo, je gorje v mestu Hankov nepopisljivo. Japonci, ki so dolgo časa junaka vztrajali v svojem delu mesta in skušali zajeziti vodo, so zdaj prisiljeni, da se umaknejo. Tudi v evropskem delu mesta se je podrla več visokih, na evropski način zidanih poslopj, ne da bi bilo kaj človeških žrtv. Drugače pa je v kitajskem delu. Tu so vode v zadnjih treh dneh zopet razrušile nešteto hiš, ki so pokopane pod seboj na tisoče stanovalcev. Reka je potopila na tisoče in tisoče beguncev, ki so se skušali nastaniti na dozdaj še neperuženih jezovih, nasipih in sipinah, ter jih odnaša s seboj.

Obenem pa je zavladala nezmožna vročina in termometer kaže 97 stopinj Fahrenheita. Prebivalstvo, ki mora prenašati mokroto udarjajoče vode, katere je poplavlja vse pritličje, trpi zdaj še od žgočih žarkov. Vrh tega neprestano izbruhajo požari zdaj tu zdaj tam. Ljudje pa se tudi sila boje, da ne bi kljub čim večji vladni čet udarli po vodnih poteh v mesto in okolice rdeči konitaji in začeli pleniti pa uničevati, kar je še ostalo. Ponoči vlada zaradi poplave električne centralne popolna tema, skozi katero reko odmevajo kriki ubogih ljudi, ki beže iz ruševin se hiš. Preskrba gladujočih bežencev je skoro nemogoča, zaradi mokrote in vročine, obenem pa narašča kolera, ki razasja seveda tudi po ostalih okrajih poplavljenega ozemlja.

Kar se tiče tega ozemlja sploh, je narasla tudi reka Siang pri mestu Canga, ki je resno ogroženo. Poplavljeni so zdaj tudi okrajji okoli velikega jezera Tungting, tako da število poplavljenih okrajjev znaša sedaj 51. Tudi po reki Kiangsu plava brez števila človeških trupel in govede. Ker se je podrl veliki jez v takozvanem Velikem kanalu, so vode razrušile tudi vsa selišča, hiše in gospodarska poslopja ob njem in odnesle vse žetev in krmo. V tem okraju je temperatura narasla na 100 stopinj Fahrenheita in v Nankingu so zaradi nezmožne vročine zaprli vse urade.

Vlada je opustila vsak poskus, da bi poplavo zajezila, ker je spričo stalnega naraščanja vode vsako delo v tem pogledu popolnoma brezupno. Oblasti so osredotočile rešilno akcijo na to, da skušajo bežence izseliti v druge province. V provinci Wuhan ljudstvo trpi tudi zaradi pomanjkanja pitne vode. Ker namreč tu ni rezervarjev, še manj pa vodovodov in morajo ljudje črpati vodo s pomočjo koles, je prebivalstvo vsled poplavljenja vsega ozemlja ostalo brez pitne vode. Pač pa se i tu že širi kolera.

Poplava ogroža tudi glavno mesto provincie Honan, Kaifeng. To je posledica naraščanja reke Hvangho (Rumena reka) Zaenkrat jez pri Kaifengu še drži, ako se pa razruši, bo Kaifeng prav tako poplavljen kakor je Hankov. V dveh okrajih provincie Santung pa je reka Hvangho poškodovala enotni veliki jez in prebivalstvo mrlično dela, da škodo popravi.

Iz Nankinga so odposlali veliko zdravniško ekspedicijo z zdravili in cepili proti nalezljivim boleznim. Niti število utonulih ljudi in živali niti obseg poplavljenega ozemlja se ne da kolikortoliko točno ugotoviti. Poplavljeni sta porečji Jangcekianga in Hvanghoa (Rumene reke). Ozemlje, poplavljen zaradi porušitve jezov Rumene reke, obsega okoli 30 milijonov oravov zemlje, obseg poplavljenega ozemlja porečja Jangcekianga pa je mogoče desetkrat večji! Brezprimerno večje pa je tu tudi število ljudi, ki je utonilo ali pa dozdaj ze pomirilo radi glada in epidemij.

Splošna sodbja je, da je katastrofa, ki je zadela dolino Jangcekianga največja, kar jih pomeni večstolletna zgodovina Kitaja. Kitajska vlada je vprašala vlado Zedinjenih držav severne Amerike, koliko denarja zita bi mogla kreditirati, da se odpmore bedi prebivalstva porečja Jangcekianga in Rumene reke.

Škof Berniti, ki upravlja vikarijat v Pengpu na severnem Kitajskem, poroča v pismu na svoje v Bielli v Italiji, da je tudi Pengpu poplavljen. Iz tega je sklepati, da je poplavljen tudi del severnih provinc, o čemer dozdaj še ni bilo nicesar znanega. Škof piše, da vode odnašajo na tisoče mrličev, da so začeli po kmetih in mestih ropati vo-jaki in četaši in da bo prebivalstvo, ko bodo čez tri mesece vode upadle, izročeno se huji bedi.

Blagoslov socialnega zavarovanja

Ali je o vrednosti in potrebi socialnega zavarovanja danes še potrebno govoriti? Moramo reči: da. Nasprotniki socialnega zavarovanja vedno znova nastopajo pod videzom velikopoteznih reformatorjev in besno ter nenasimljeno udrihajo po socialnem zavarovanju v namenu, da uničijo zaupanje v to institucijo, da zrušijo njene moralne temelje, njeno etično podlago ter s tem ugodijo svojim egoističnim namenom. Posebno mnogo takih nastopnikov je med nemškim narodom, kjer je socialno zavarovanje že nad 40 let staro. Včasih pridejo taki glasovi tudi do nas in se potem najdejo ljudje, ki — morebiti nehoti in nevede — s ponavljanjem senčnih strani socialnega zavarovanja rušijo slavo, ki sloni v glavnem na zaupanju in poštenosti. V trenutku je lahko uničeno večletno vzgojno delo naših socialnih delavcev.

Pred kratkim je prinesel »Slovenec« prevod dr. Kottmajerjevega članka, kjer ta nemški zdravnik odkriva rane nemškega socialnega zavarovanja. Nepoučenega bralca bi utegnil tak članek zbežati. Zato se mi zdi potrebno, da čisto na kratko premočim in objektivno ocenim socialno zavarovanje.